

Εφυγα· κι' δλα είν' άχρα και τήν ψυχή
Σάντημποριάς βυθίζουν γλωμάδα.
Νησάκια πράτινο, μαχρό νησί, νησάκια γχαλανό,
Ποιδά σας, τοῦ πελάγους τρίμορφη δμορρίδα.

ΛΕΑΝΤΡΟΣ Κ. ΠΑΛΑΜΑΣ

ΕΝΤΥΠΩΣΕΣ ΑΠ' ΤΗΝ ΑΜΕΡΙΚΗ

Τό χιόνι ἔπειρε πυκνό και στρώνουνταν καταγίς και μιὰ λεπτὴ καταγκά τύλιγε τὰ γύρω. Σπίτια θεράπεια ὑφόνουνταν ἀρχαριά, δλα κατάμαρα, και πελώριες ρεκλάμες ἀπλώνονταν δεξάζεται.

Κόντεβαν τὰ Χριστούγεννα καὶ γι' ἀφτὸ εἴταν μεγάλη κίνηση.

Κυριακή. Καθένας ποὺ δὲν ἐργάζονταν περπατοῦσε ξεχασμένος, ἐνώ ἡ ἔκφραση τῆς μορφῆς του δεῖχνει πώς κάτι ἀποκήτας—κάτι πούχε συνηθίσει και ποὺ δέθηκε μὲ τὴν ζωή του.

Σὲ μιὰ βιτρίνα ἐνὸς πλούσιου μαγαζίου εἴταν μαζωμένο ἐνα μπουλούκι ἀνθρῶποι ποὺ κοιτοῦσαν μιὰ περιέργη ρεκλάμη. Καθένας ἥθελε νὰ ίδῃ και κάτι περιέργη ποὺ νὰ τὸν μεταβάλῃ και νὰ τοῦ ξυπνήσῃ κάτι τὶ μέσα του και γι' ἀφτὸ δλοὶ τους διψασμένους κοιτοῦσαν τὰ χρώματα τῆς ρεκλάμης μὲ σαστισμένα μάτια.

Ἄλλοι κοιτοῦσκαν τὰ κάρρα, τὰ σπίτια, τὶς ἐπιγραφὲς τῶν καταστημάτων κι' δλα τὰ γύρω ποὺ σήμερα τοὺς φαίνοντας ἀλλοιώτικα.

Οἱ γυναῖκες πλημμύριζαν τὰ πεζοδρόμια και περπατοῦσαν βιαστικὰ δλες τους γελῶντας μὲ τὸ κάθε τὶ και σπρωγούντας δεξάζεται.

Ἐνα παιδάκι λιγνό, μὲ μιὰ χοντρή φανέλλα κόκκινη ποὺ πλατιὰ και μὲ σκισμένη παπούτσια πουλούσε φημερίδες προτείνοντας τες στὸν κάθε διαβάτη. Φώναζε δυνατὰ μὲ φωνὴν βραχνιασμένη, τρέμοντας ἀπὸ τὸ κρύο, ἐνώ δίπλα του ἐνα ἄλλο μικρό, φίλος του, τοῦ κουβέντιαζε μὲ σοβαρότη γερόντου γιὰ τὴν ἐπιχείρηση τοῦ ἐμπορέματός του καπνίζοντας.

Ἐτοι και γώ, ἀνάμεσα σ' δλ' ἀφτὰ, περπατοῦ σα χωμένος στὸ πανωφρί μου και πηγαίνοντας νὰ γιοματίσω στὸ Ἐλληνικὸ ξενοδοχεῖο.

Μόλις ἀνέβηκα κι' ἀνοίξα τὸν πόρτα, μιὰ ἀπονιχτικὴ μυρουδιὰ κι' ἐνα σύγνεφο καπνοῦ χούμικες καταπάνου μου και φανερώθηκε τὸ ξενοδοχεῖο, —μιὰ κάμαρα μεγάλη τετράγωνη.

Ολοι τους ἔτρωγαν μὲ φχαρίστηση μέσα σὲ κεῖσα τὰ σύγνεφα τοῦ καπνοῦ και στὴ βρώμα.

Ζερβάκ, πούταν τὸ διαιμέρισμα τοῦ καφενείου, ἐπαιζαν κοντοίνες ἡ ἀλλα παιγνίδια.

Οι βλαστήμιες, οἱ φωνές, οἱ συζήτησες κι' οἱ κρότοι ἀπὸ τὰ παιγνίδια ἀνακατόνονταν μέσα στὸν καπνό.

Γύρα στὸ τζάκι εἴταν μαζωμένοι καμιὰ δεκαριάς κι' ἄλλοι συζητοῦσαν γιὰ τὰ Μακεδονικὰ κι' ἄλλοι γιὰ τὴν Ἀμερική, κατηγορῶντας τὸν ἀφτό τους ποὺ ἔκαμπαν ἐνα τόσο ἀσκεφτὸ κίνημα νὰ μεταναστέψουν και νέρθουν στὴν Ἀμερική πούταν γιὰ δάρτους μιὰ φυλακὴ και ποὺ τὰ πελώρια σπίτια τοὺς μπόδιζαν ν' ἀναχνέψουν τὸν ἀφέται.

Στὴν ἀκρη εἴταν τρία ὅργανα κι' ἐπαιζαν ἀμανέδες και καθένας τότες θυμῶνταν τὴν πατρίδα του.

Σκέφτουνταν πὼς δὲν ἀπολαβαίνουν τὴν ζωὴ και πὼς ἡ πατρίδα τους εἶναι τόσο μακριὰ, πούναι ἀναγκασμένοι νὰ ὑποφέρουν τὴν καταδίκη σ' ἐναν τόπο ἐνο ποὺ δὲν ὑπάρχει ζωὴ.

Τὸ κλαρίνο δλοίνα βαροῦσε ἀκούραστα. Κεῖνος ποὺ τὸ βαροῦσε εἴταν ἐνας χοντρὸς, ποὺ καθὼς ἐπαιζε κινητοῦσε γύρα του μὲ μιὰν ἀπάθεια ποὺ σὲ μιὰ στιγμὴ λησμόνας πὼς εἶχε ὅργανο στὸ στόμα του και σταμάτας. Εἴταν γεμάτος ἀπὸ μιὰ μυρουδιὰ ἀπονιχτικὴ ποὺ ἡ βρώμα τῆς ξεχώριζε μέσα στὴ μυρουδιὰ τῶν φαγητῶν και τοῦ καπνοῦ.

Σὲ μιὰν ἀκρη εἴταν τρίς πατριώτες μου ποὺ μὲ καρτεροῦσαν γιὰ νὰν τὰ ποῦμε, πειδής τὸ βράδυ θέφεργαν γιὰ τὴ Νία Ὑόρκη.

Καθονταν ἀπελπισμένοι, μετρῶντας τὶς στιγμὲς ποὺ περνοῦσαν και κοιτῶντας συχνὰ ἐνα παλιὸ και λερωμένο ρολόι πούταν κρεμασμένο στὸν τοῖχο.

"Ἀρχισαν νὰ μοῦ κάνουν παράπονη γιατὶ εἶχαν δυὸ βδομάδας και δὲν ἐπισπαν δουλειὰ λέγοντάς μου ἀπελπισμένοι, και σὰ γιὰ φοβέρισμα, πὼς δταν πιάσουν δουλειὰ θὲ συμαζώσουν τὰ νάδλα τους γιὰ νὰ πάνε πίσω στὴν πατρίδα.

Τοὺς ἡσύχασα λέγοντάς τους πὼς στὴν Νία Ὑόρκη θὲ βροῦν δουλειὰ και πὼς τους συσταίνω σ' ἐνα φίλο μου.

— 'Εδῶ πατριώτες εἴμαστε, μοῦπ' ἐνας ἀπὸ δάρτους, και πρέπει νὰ κάμης δ.τι δύνασαι γιατὶ εἰμαστε χαμένοι ἀνθρῶποι.

Χτύπησε τὸ χέρι του στὸν μπάγκο σὰ νήθελε νὰ μοῦ χώσῃ τὰ λόγια καλήτερα στὸ μυαλό μου και νὰ μέ κάμη νὰ καταλάβω τέλεια τὴν ἐννοια τῆς κουβέντας του, ἐνώ τὰ κόκκινα και τὰ νυσταγμένα

κάπου κάποιος στὰ μονοπάτια, δῶθε κεῖθε, μὲ κόπο σέρνεται, φτάνει δι κρότος ἵσα μὲ τὸ θέατρο, και προτοῦ δῆς ἀκόμα τὸ λαβωμένον, ἡ καρδιά σου φαγίζει, γιατὶ πέρα και πέρα βρεικά βογγή στάφτιά σου τοῦ ζένου τὸ γογγυτό, βροφ τηλωτὸν ιωάν..

"Αμα κατέβηκε ἀπάνω στὴ σκηνή, ἀμα μίλησε μὲ τὸ Νεοπτόλεμο και τοῦ ἑγγονες τὰ πάθια του, τὸ μαντεύεις πιὰ πὼς δι γιδὸς τοῦ Ἀχιλλέα, στὸ τέλος, δὲ θὲ τολμήτη νὰ κρατήσῃ γιὰ λόγου του —και γιὰ τὴν Τρωάδα, δημος τὸ θέλει δ. Οδυσσεάς—δὲ θέχῃ τὸ κουράγιο νὰ μὴν ξαναδώσῃ στὸν ἀμοιρο τέρρων ποὺ τοῦ εἶχε μπιστεφτὴ δ. Φιλοχήτης, και ποὺ γιὰ νὰ τοῦ τὰ κλέψῃ δ. Νεοπτόλεμος, ἥρθε πίτηδες στὴ Λῆμνο. Μελετώντας δύμως τάριστούργημα, δ. κ. καθηγητής ἀνακάλυψε και κάτι ἄλλο. Θέμαζε δ. Ἀντρέας μὲ τὶ θάρρος, μὲ τὶ χρώματα χτυπητὰ, μὲ πόση ἀλήθεια κι' ἀπλότητα συνάμα, δ. Σοφοκλῆς σοῦ παρασταίνει τὴν ἀρρώστια τοῦ Φιλοχήτη. Δὲν τὸ φοβάται νὰ τοῦ δεῖξῃ τὰ πράματα δι πὼς εἴναι ἀπὸ τοὺς πρώτους στίχους σου λέει πὼς ἀπὸ τὸ πόδι του αἰματίσει, πὼς τὸ πληγή του τὸ τρόμο, πὼς τὰ κουρέλλια του εἴναι γιομάτα έμπυο, πὼς ἀγριο τὸ κακό του κι ἀμα σκουντάψη πουθενά περπατώντας, δ. πόνος τοὺς θε-

τού μάτια πάσκισαν τοῦ κάκου ν' ἀνοίξουν περιστέρο.

— Καὶ θὲ σοῦ τὸ χρωστᾶμε! Ξέρεις τί θὲ πῆθα σ' τὸ χρωστᾶμε; Μούπ' δὲ όλλος. Ξακολουθοῦσαν νὰ λένε τὰ ἰδια και τὰ ἰδια και σὲ λίγο χώθηκε στὸ μέσο μας ἐνας Πατρινὸς χοντρὸς μὲ μεγάλη κεφάλα, ἵσα μὲ είκοσι πέντε χρόνων, κι' ἀρχιτε νὰ μιλάγῃ γιὰ τὴν Ἀμερική. Ἀφοῦ κατηγόρησε ἀρκετὲ τὴν ζωὴ, δροχισε νὰ κατηγοράει τὶς γυναῖκες λέγοντας πὼς δλες είν' ἀτιμες. Δηγήθηκε σκέσες του μὲ γυναῖκες Ἀμερικανίδες και γελοῦσε κάθε τόσο σαρκαστικὰ φουτκώνοντας τὸ λαικό του.

— "Ολες ἀτιμες εἶναι κι' δ.τι κι' ἀν κάμεις... σὲ δάφτες δὲν ἔχεις κι' ἀμαρτία.

— Εξευτέλει τὸ κεφάλι του και στερνά ξακολουθησε.

— Πατρίδα και τίποτ' ἄλλο!

Μὰ δταν συλλογίστηκε τὴν πατρίδα του εἶδε ἐνα χάρος ν' ἀνοιχτῆ μπροστά του, ἡ ἀπόσταση.

— "Ετοι εἶναι. Ξανάπε ἀπομέσα του και σκέφτουνταν πὼς κάποτε θὲ πήγαινε πίσω και θὲ ξανάθρισκε τὰ προτήτερα του, τὶς γειτόνισσές του, τὸ καφὲ ἀμάν, τὴν ταβέρνα, τὶς γυναῖκες τῆς πατρίδας του, τὴν ἐκκλησια.

Είχε περάσει ἡ ὥρα και βράδυσε. Σηκώθηκε πάρινοντας μαζύ μου και τοὺς τρεῖς πατριώτες μου ποὺ θὲν τους συνόδευσαν μὲ τὸ σταθμό. Μ' ἀκολουθοῦσαν φορτωμένοι μὲ τὰ μπαγάκια τους και κοιτοῦσαν γύρω μὲ ματιὰ ἀμφίβολη. Οἱ χιονισμένοι δρόμοι ἀσπρολογούσαν μέσα στὴν υγχτα κι' οι λαμψες ἀπὸ τ' ἀπειρα πήλεκτρικὰ ἔπειρταν πλούσιες πάνουν. Σὲ λίγο φάνηκε δ σταθμός, ἐνα πελώριο κι' ἀπέραντο χτίριο, φωτισμένο ἀφτονα. Σ' δλο τὸ μάκρο είταν ἀραδιασμένες δμαζές και κάρρα, ἐνώ τὰ τράμ πηγαίνονταν ἀδιάκοπα. Οἱ ἀπειρες πόρτες τοὺς σταθμού ἀνοιγολειούσαν δλε, τὴν ὥρα και μέσας βγαίναν μπουλούκια μπουλούκια δ κόσμος.

Μπήκαμε μέσκ και τοὺς εἴπα ν' ἀφίσουν τὰ μπαγάκια τους καταγίς και νὰ καθίσουν νὰν τὰ φλάνε. Στερνά τοὺς ζήτησε τὰ λεφτὰ γιὰ νὰ τοὺς βγάλω τὰ εἰσιτήρια.

— Δὲν πάμε μαζύ ἵσα μ' ἔκει; Μούπε μὲ δισταγμὸ δ ἐνας σὰν νὰ δείλιαζε σὲ μιὰ σκέψη ποὺ τούχε περάσει ἀπὸ τὸν νοῦ.

— Πάμε. Τοῦ ἀπάντησα γώ ζερά και μ' ἀκολούθησε φχαριστημένος ποὺ δὲν κατάλαβα τίποτα ἀπὸ τὴ σκέψη του ποὺ τώρα τὸν ντρόπιαζε.

ρίζει. Τὴν ἀρρώστια τὴν τρομερή, δ ποιητής δὲν τὴν ἀποσκεπάζει, δὲν τὴν κρύψει, τοῦ τὴ φανερώνει στὰ μάτια, δν κακοῖσι τοῦσδ, οἰοις δρᾶς, τηνὲ βλέπεις. Για τὴν ἀρρώστια χλια ἔχει πάντα νὰ σου πῆ και νὰ σου ζαναπῆ δὲν μαζί μὲ τὸν ἀρρώστο ζῆς, δσο ξετυλιγετας: τὸ δράμα, σου λέει κιόλας πὼς δὲ γίνεται και θὲ τὸ χορτάσης τὴν ἀνυπόφερη συντροφια, πλησθῆς τῆς ηδουσου ξυνουσίδη: και πῶς νὰ μὴν ἀηδιάσης και μπουχτίσης; Ολόζεστα κύματα αξιματωμένα πετιούνται ἀπὸ τὶς πληγές τοῦ π

Εἶχαμε βγάλει τὰ εἰσιτήρια καὶ καρτερούσαμε τὸ τραίνο ποὺ θέρπτανε σὲ μισή ώρα.

Ο κόσμος πηγαινούρχονταν σὲ ρέματα ποὺ ἀνακατώνουνταν καὶ πολὺ σπάνια μποροῦσε κανένας νὰ καλέσει χωρίση τὴ μορφὴ μιᾶς γυναικας, γιατὶ οἱ περσότερες φοροῦσαν πυκνὰ βέλα στὸ πρόσωπο κ' ἐτρεχαν ἀνάμεσα στὸν κόσμο μὲ τὶς βαθίτερες στὸ χέρι. "Άλλοι μαζωμένοι καὶ χωμένοι στὶς γούνες τους καρτεροῦσαν κουβεντιάζοντας καὶ κάνοντας συχνὰ ἀπότομες χερονομίες κι' ἄλλοι τριγύριζαν πάνου κάπου καπνίζοντας.

Μιὰ κοπέλλα ποὺ βαστοῦσε ἔνα σκυλάκι στὰ χέρια τῆς σίμωστος ἔναν ἀπὸ τοὺς πατριῶτες μου καὶ τὸν ρώτησε ποιό εἶναι τὸ τραίνο γιὰ τὴ Νέα 'Υόρκη. Κείνος ταράχτηκε πειδής δὲν ἔξερε νὰ τῆς ἀπαντήσῃ καὶ κρεμώντας τὰ χέρια του πούχαν λυθεῖ στὸ θάρρος τῆς τὴν κοίταξε, ἔνω στὸ πρόσωπό του ἀπλώθηκε ἔνα ἡλίθιο γέλιο.

Χαμογέλασε κείνη κ' ἔφυγε.

Ἐκεῖνος τὴν ἀκολουθοῦσε μὲ τὴ ματιά του καθὼς προχωροῦσε τρέχοντας, μὰ δὲν μπόρεσε νὰ τῆς βρῆ τίποτα ποὺ νὰ τὸν κάμη νὰ τὴ ζηλέψῃ. Ἐπειτα θυμήθηκε καὶ τὰ λόγια κεινοῦ ποὺ ἀπάντησε τ' ἀπόγοιρα στὸ ξενοδοχεῖο,

— "Ολες ἀτιμες. Εανάπει κι' ἀφτὸς ἀπομέσα του.

Σαναγύρισε λοιπὸν τὸ πρόσωπό του πρὸς τὸ μέρος ποὺ θὰ σταμάτας τὸ τραίνο καὶ καρτεροῦσε μὲ τὴν ἴδια ἀπελπισιώ.

Δίπλα εἴταν όλλοι μετανάστες ἀνακατωμένοι, μιλῶντας καθένας τὴ γλώσσα του δυνατά. "Ολοι είχαν τοὺς μπόγους ἀφημένους καταγίς κ' οἱ περσότεροι τοὺς πατοῦσαν λίγο μὲ τῶν τους πόδι γιὰ κάθε ἀσφάλεια.

Εἶχαν φύγει τέλος καὶ μπῆκα στὸ καπνιστήριο τοῦ σταθμοῦ γιὰ νὰ καπνίσω ἔνα τσιγάρο. Κάθησα σ' ἔνα κάθισμα καὶ ζήτησα τοῦ διπλανοῦ μου σπίρτη.

— Είστε Γάλλοι; Μὲ ρώτησεν 'Αγγλικά.

— "Οχι. "Ελληνας. Είσεις; Τοὺς ρώτησα πειδής κατάλαβα πώς δὲν εἴταν 'Αμερικανός ἀπὸ τὴ χαλασμένη του προφορά.

— 'Αμερικανός.

'Αργότερα ἀρχισε νὰ μοῦ μιλάῃ 'Ελληνικά. Στὴν ἀρχὴν ντρέπονταν νὰ πῆ πώς εἰν 'Ελληνας μᾶς στερνὰ θέλησε νὰ μιλήσῃ στὴ γλώσσα του καὶ γι' ἀφτὸς μ' ἀνοίξε κουβέντα. Δὲν ἔθελε νὰ φανερωθῇ γιὰ 'Ελληνας γιατὶ τότε δὲ θέχε καὶ δικαιώματα στὴ γύρα του ζωὴ πούνταν ξένη. Σκέφτουνταν πώς

μόνο ἂν εἴταν 'Αμερικανὸς θέχε τὰ δικαιώματα σὲ μιὰ χῶρα τόσῳ ζηλερτὴ καὶ προσδεμένη.

Κι' ἀφτὸς ἀφοῦ μίλησε μὲ τὴν ἴδια ἀπελπισιά γιὰ τὴν 'Αμερικὴ, ποὺ μιλοῦσαν δὲν, ἔφυγε.

Ἐμεινα μόνος καὶ κύταζα τοὺς γύρα μου.

"Ολοι σκυρτοὶ διάβαζαν φημερίδα καπνίζοντας. Σ' ὅλως δύμας τὰ πρόσωπα τὴν ἴδια ἔκφραση ἔβλεπα. Κάθε τους κίνημα, κάθε ματιά τους εἴταν καὶ μιὰν ἀνάγκη. Κι' ἔτσι περνοῦσεν ἡ ζωὴ τους πούταν ἡ μεγαλύτερη ἀνάγκη τους. Καθένας τους ἔβλεπε πώς δὲνθρωπος πρέπει νὰ ὑπάρχει καὶ γι' ἀφτὸς κι' ἀφτοὶ ἀναγκασμένοι ζοῦσαν.

Φαίνονταν δύμας πώς δὲν τοὺς στενοχώραε καὶ τόσο ποὺ η ἀνάγκη τῆς ζωῆς γιατὶ ἔβλεπαν πώς σὲ πολλές στιγμὲς εἴναι κι' ἐφχάριστη. "Ετσι καθονταν δὲν τους κοιτῶντας μ' ἀπάθεια γύρα τους χωρὶς καμιὰ συγκίνηση.

— Πότε θέρτει ἡ ζωὴ; Είπα μέσα μου.

Καὶ φανταζόμουνα τὴν ζωὴ σὲν ἔνα ξύπνημα σὲ μιὰ ἀνατολὴ ἥλιου ποὺ θ' ἀνατείλει μέσα ἀπὸ τὴ γῆς. Καὶ φανταζόμουνα τὴ λεφτεριὰ τοῦ ἀνθρώπου σὲ μιὰ μέρα ἡλιοπλημψυρισμένη, μέρα χαρᾶς, μέρα ἀνάστασης καὶ ποὺ θὰ ἰδω τὴν ἀγάπη νὰ βγαίνει ξεσπαθωμένη μέσα ἀπὸ τὰ βύθη τοῦ πόνου!

Boston. 7 Δεκέμβρη 1906.

ΑΝΤΡΕΑΣ ΔΕΒΑΡΗΣ

ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΑ ΕΠΙΤΑΦΙΑ

1.

Τὸ μνῆμα αὐτὸν κολοκυθίων μποστάνι ποδεῖς γίνει Τὸ Βάλην τὸ Σταμάτιο στὴν ἀγκαλιά του κλείνει. Τὴν ώρα τὴν δλότρημη τῆς Κρίσης θὰ ξυπνήσῃ Κ' ἀμπρὸς στὸ θρόνο τοῦ "Ανυρχού θὰ πάη νὰ γονατίσῃ. Τὰ χέρια του μ' εὐλάβεια ἔπειτα θὰ κουνήσῃ Δίκιο, που τὸν ἀδίκησεν ή φύση, νὰ ζητήσῃ.

2.

Τέλος κ' ἔσυ ἀναπεκύτηκες, νεολατίνε Τζώρτζη, Τὴ Ρώμη καὶ τὴν Κέρκυρα, πατρίδες πούχες δύο. Σὰν ἥρωας ἐργάστηκες στὸν κόσμο αὐτὸν, ἀδιάκοπα 'Ονειρευόμενος γλυκὰ νὰ πλάσῃς ἔνα 'Ωδεῖο.

ΠΕΙΡΑΙΩΤΗΣ

Λέσι κι' δ. Σοφοκλῆς, στὰ παθήματα τοῦ ἀρρώστου, παρατήρησε ὡς καὶ τὰ παραμικρὰ μὲ γιατροῦ παρατηρικότητα, γιατὶ ὅταν δὲ πάνος τὸν πλακώνει καὶ τὸν τρελλάσινε καὶ μόλις μπορεῖ μιλάει νὰ βγάλῃ καὶ παρακαλεῖ τὸ Νεοπτόλεμο νὰ τοῦ δώσῃ βοήθεια κ' ἔπειτα τὸν παρακαλεῖ νὰ μὴν τὸν ἀγγέλη γιὰ τὸν πόνο, προτοῦ πέσῃ χάσμου, που ὅρθιος πιὰ δεῖ βαστέται, γυρνᾷ τὸ μάτι καὶ κοιτάζει πρὸς τὴν πάνω, θαρρεῖς καὶ τοῦ ἔρχεται σεληνιασμός:

Τ' ὥραιότερο εἶναι σὰν τὸν παίρνει δὲ ἀϋπνος δὲν πνος, σὰν κοιμάται καὶ δὲν κοιμάται. Οι ἀρρώστοι, λέσι δὲ ποιητής, βλέπουνε ὡς καὶ στὸν ὄπων τους· ἔτσι κι' ἀφτὸς βλέπει δὲν πώς κι' οἱ πεθαμένοι θὰ βλέπουνε στὸν "Αδη, ἀλλά τις δὲς 'Αΐδη παρακειμένος δρῷ. Οι διάφοροι ἀκόδετοι που τὸ σκολιάζουνε δὲν τὸ καταλάβανε καὶ τοὺς φάνηκε τὸ δρῷ δίχως νόημα, ἔπειδη δὲ συλλογιστήκανε πώς δὲ Φιλοχτήτης κοιμάται μὲ τὰ μάτια του ἀνοιχτα. Βλέπει καὶ δὲν βλέπει, πόσο ἀνδριμότερος μοιάζει, πότε μοιάζει σὰ νὴ τοῦ ἀπομένουνε πιὰ παρὰ τὰ θολὰ ἐκεῖνα, τὰ δέσμεια καὶ τὰ δέσμευτα τῶν πεθαμένων τὰ μάτια. Γιὰ τοῦτο κι' δ. χορὸς παρακαλεῖ τὸν ὄπων νὰ βαστᾷ μπρὸς στὰ μάτια τοῦ ναρκωμένου τὸ φῶς που τὰ πάποκοιμισε· δύμασι τὰν δ' αἴγαλαν δὲ τε-

ταται τανῦν. "Αν εἴτανε τὰ μάτια του σφαλοιχτὰ καὶ νυχτωμένα, δὲ θέλεγε τίποτα γιὰ τὸ φῶς.

Καὶ πάλε δ. κ. καθηγητῆς ἀποροῦσε μὲ τὴν τέχνη τοῦ Σοφοκλῆ. "Οσα μᾶς ζεῖστροεὶ ἀδιάκοπα γιὰ τὴν ἀρρώστια τοῦ Φιλοχτήτη, συντελούνε θαμάσια στὸ σκοπὸ τῆς τραγῳδίας. 'Υλικὸ ἀπεικόνισμα τῆς ἀρρώστιας, ηθικὸ ζουγράφισμα τῆς ψυχῆς, στέκουνε στὴν ἴδια γραμμῇ. 'Ο Νεοπτόλεμος, που παρακολουθεῖ τὸ Φιλοχτήτη σὲ κάθε βῆμα, που ζέρει καὶ τὶ βοτάνια τοῦ χρειάζουνται γιὰ νὰ βρῇ λίγη παρηγορία, που ἔμαθε τώρα τὸ εἶδος τῆς ἀρρώστιας, τῆς σουβλερῆς, διακατάρικης κι ἀκατάπαφτης, που τὸ αἷμα, σὰν τρέχει, τὸ θωράκι μὲ τὰ μάτια του, που τὸν ἀκούει τὸν ἰδίον σὲ κούζει ἀδ' ἀδ' — γιατὶ στὴν σκηνή, σχιζεῖ τὰ παρασκήνια, γίνεσται καὶ ἀφτάτη — δ. Νεοπτόλεμος, ἀνήθελξ του, ἀν καὶ δράξει στὴ Λῆμνο μ' ἄλλα σκέδια, καταντῷ φίλος καὶ γιὰ νὰ πούμε παραμάννα τοῦ ζωρισμένου. Πότε δύμας, πρώτη φορά, κλονίζεται, ἀλλάζει γνώμη, συγκίνεται τὴν ἀπάτην καὶ λέσει στὸν ἀπατημένο τὴν ἀλήθεια δῆλη; Τὰ λέσι, ἀφοῦ νόμισε πώς πέθανε πιὰ δὲ κακορίζεις, υπερεριήσεις τὸν ἀσύρματον τὸν ψυχήν του. Τότες, ἀντικρύζοντας κατάμματα τὸ νόσημα τὸ τρομερό, τότες συγκίνεται· τότες κι' ἡ συνείδηση του ζυπνᾷ.

Νὰ μὴν τὰ κρύφτουμε, δ. κ. καθηγητῆς εἴτανε καύποσο ἀφαριστημένος που τὰ ζεῖδιάλισε στὸ σοφό του τὸ ἐγραστήρι τὸ ψυχολογικὰ καὶ νοσολογικὰ τῆς λαμπρῆς τραγῳδίας. "Ισως κιόλας ἔννοιαθε μερικὲ πράματα καλήτερις ἀπὸ ἀπλούς δασκάλους, γιατὶ κι ἀφτουνοῦ ἡ συνείδηση του είχε ξυπνήσει στὸ θέατρο τῆς "Ολιας, γιατὶ πονοῦσε ἀχόμη δὲ καρκαμένος καὶ στὴ δύσλειά του ἀπάνω.

Μεσημέρι. Πήγε στὴν τραπεζαρία. Ο "Αντρέας ἀγαποῦσε τὶς διμιλίες, καὶ στὸ τραπέζιο πάντα πρόθυμος νὰ κουβεντιάζῃ, σχι μόνο γιὰ τὴ διασκέδαση τῆς μικρῆς, μὰ ἐπισήδη κι ἡ ἀδερφή του η "Αννα διόλου ἀδιάβαστη δὲν εἴτανε. "Αρχισε καὶ τοὺς ἔκαμε λόγο γιὰ Σοφοκλῆ καὶ Φιλοχτήτη. Δὲν τοὺς τὰ εἴπε μὲ τὸ νῦ καὶ μὲ τὸ στήμα, παρὰ μὲ τὸ πρόποτε γενικό, χαραχτηίζοντας τὸν ποιητὴ καὶ τὸ δρόμα του, λέγοντας κάτι καὶ γιὰ δισα δὲδιος είχε στοχαστή, ἐρμηνέοντας τὸ κείμενο τὸ κλασσικό, που διέλει τὴν ἄλλη μέρα νὰ τὸ έπηγήσῃ καὶ στὸ μάθημα, μήτε στὸ φαγί, ἐννοεῖται, δὲν είχε τὸ ψρό τὸ διδαχτικό, ποὺ τὸ σχολιούσε πολλοὶ συναδέρφοι του ἀπὸ καποιο ἀπαγγελματικὸ συνήθειο. Ή αἵτια εἴτανε θαρρῶ πώς δύμα ἐπιανε τίποτις νὰ μελετήσῃ,

“Ο ΝΟΥΜΑΣ,,

ΒΓΑΙΝΕΙ ΚΑΘΕ ΚΥΡΙΑΚΗ

ΣΥΝΤΡΟΜΗ

Γιὰ τὴν 'Ελλάδα αρ. 10. — Γιὰ τὸ 'Εξωτερικό φρ. χρ. 10.

20 λεφτά τὸ φύλλο λεφτά 20

ΒΡΙΣΚΕΤΑΙ : Στὰ κιόσκια τῆς Πλατείας Συντάγματος, 'Ομόνοιας, 'Υπουργείου Οικονομικῶν, Σταθμοῦ Τροχιόδρομου, ('